

DEPREMLER, MİMARLAR, MÜHENDİSLER VE HUKUK

Ülkemizde çok sık yaşanan, ardından önemli can ve mal yitiklerine neden olan depremler, bu konunun hukuksal boyutlarını da gündeme getiriyor, örneğin, deprem sonucunda içinde insanların yaşadığı bir yapı çöker, ölenler, yaralananlar olursa,,bundan, kimler sorumlu tutulacaktır.

Sorumluluk, başlıca iki alanda ortaya çıkmaktadır. Ceza sorumluluğu, Kusurlu olanların yargılanıp cezalandırılmaları sonucunu getirebilmektedir. Hukuksal sorumluluk ise, zarara uğrayanlara, kusurun ve zararın boyutlarına göre tazminat ödenmesini öngörmektedir.

Konu, başlıca dört temel yasayı ilgilendirmektedir. Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Borçlar Kanunu ve İmar Kanunu.

İlk üç yasa, ceza ve özel hukuk alanlarında sorumluluğun ve sonuçlarının genel kurallarını düzenlemektedir. Yapı işleri 3194 sayılı İmar Yasası kapsamında bulunduğu için, bu süreçte kamusal yükümlülükler üstlenerek katılanların konumunu, İmar Hukuku belirleyecektir.

Anahtar kural, 3194 sayılı yasanın 38. maddesidir. Yapıların plan ve projeleri, hesapları, uzmanlık alanlarına göre mühendis ve mimarlar tarafından yapılmaktadır. Hareketli bir deprem kuşağında bulunan ülkemizde, mimari projelerde, statik hesaplarda, yapıların türlerine göre neler yapılması gerektiği, hangi önlemlere başvurulacağı, bu alandaki yasa ve yönetmeliklerin öngördüğü güvenceler, mühendis ve mimarlarca bilinen, bilinmesi gereken konulardır. Eğer plan ve projeler bu kurallara aykırı olarak yapılmışlarsa proje müelliflerinin birinci derecede sorumlu tutulacakları tartışılmayacak kadar açıktır.

Bilimsel ve teknik kurallara aykırı: olduğu için sakıncalı bir projeye ruhsat verilmesi durumunda, bu görevi yürüten kamu biriminin ve o kurumda çalışan görevli, teknik personelin de kurumsal ve kişisel sorumlulukları söz konusudur. Kamusal denetim, özellikle yapı ruhsatı verilme aşamasında belirginleşmektedir. Ruhsat organlarının görevi, plan ve projenin İmar Planına, arsaya uygunluğunu denetlemekle sınırlı değildir. Bunların ayrıca yapılaşma koşul ve kurallarına uygunluğunun da saptanması gerekmektedir.

Yanlış bir projeye ruhsat verilmesi, proje müellifinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamakta, sorumlular zincirine yeni halkalar eklemektedir.

Yine 3194 sayılı yasaya dönüyoruz. Yasanın 20. ve 21. maddelerine göre ruhsatlandırılmış bir yapının teknik uygulama sorumluluğunu üstlenen mimarın konumunu, iki olasılığa göre değerlendireceğiz.

Yanlış plan ve hesaplara dayanılarak ruhsatlandırılmaması gereken bir projeye ruhsat verilmesi, TUS (Fenni Mesul'un sorumluluğunu ortadan kaldırır mı? Hiç sanmıyorum. Kendisi de aynı dalın uzmanı olduğuna göre, ön araştırma ve uygulama sırasında onun da bu yanlışlığı saptayıp ilgili yerlere başvurması gerekmektedir.

Plan ve projede, yapı ruhsatında yanlışlık ve eksiklik olmamasına karşın, ruhsata, plan ve projesine aykırı bir yapılaşma durumunda ise, hiç kuşku yok ki, TUS, olayın birinci derecedeki sorumluları arasındadır.

Gelelim yapı sahibine, çok par?, kazanan bir celep, dağlarda dolaşmaktan yorulmuş, tarlalarını, sürüyü satmış, izmir'de inşaatçılığa başlamış. Seçkin mimar ve mühendislerimize istedikleri ücretleri ödeyerek plan' ve projeleri çizdiriyor, hesapları yaptırıyor; Olağan yollardan ruhsatlarını alıyor. TUS'un yanına bir de şantiye şefi inşaat mühendisi yerleştirilmiş. Diyor ki, "betonun, demirin en iyisini, en sağlamını kullanacaksınız," sözünde de duruyor, önüne hangi fatura getirilirse, bastırıyor parayı ödüyor.

Ve ilk depremde bina yerle bir oluyor...

Böylesi var mı, bilmem ama, bu yapı sahibini ceza hukuku açısından sorumlu tutabilir misiniz? Hayır, sorumluluk teknik elemanlarıdır. Yapı sahibi olarak "kusursuz sorumluluk" kuralları çerçevesinde bazı hak sahiplerine yargı kararıyla tazminat ödemek zorunda kalırsa, bu ödemeleri de dava açarak kusuru bulunan teknik elemanlardan giderleriyle, oluşan zararlarıyla geri isteyebilecektir. Demek ki, yapı sahibinin sorumluluğu, yapılaşma sürecindeki tutum ve davranışlarıyla doğrudan bağlantılıdır.

Yerine göre, bozuk, yanlış yapı malzemesi üretenlerin de sorumlulukları söz konusudur. Yapılara "iskan ruhsatı" verilmesi de sorumluluk getiren bir işlemdir. Ruhsat organını, fenni mes'ule imar planından başlayarak süregelen tüm aşamaları bir kez daha değerlendirme, varsa yanlışları saptama olanağı sağlanmaktadır. İmar planlarının yapılması sırasında jeolojik araştırmaların derinleştirilmesi, özellikle Türkiye gibi depremlerin çok sık yaşandığı ülkeler açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tür çalışmaların yapı ruhsatı aşamasında parsel ölçeğinde de yürütülmesi gerekli midir? Eğer bu soruya "evet" yanıtını verebiliyorsanız, kurumsal sorumluluklara yeni bir halka ekliyorsunuz demektir.

Meslek odalarınca yürütülen proje vizelerinin de sorumluluk getirebileceği gözden uzak tutulmalıdır.

Olayda, birden çok sorumlu varsa, bu çok bilinmeyenli denklemi kim, nasıl çözecektir, sonuca doğrudan ya da dolaylı etkileri göz önünde bulundurularak, her olayın öznel koşullarına göre kusur oranlarını saptamak, teknik bilirkişilerin önerileri doğrultusunda yargıçların görevine girmektedir.

İyisi mi, yapılar sağlam olsun, bizler rahat uyuyalım, sizlerin başına da böyle işler gelmesin